

Příloha 4d: Naskenovaný text učebnice Nová škola, Dějepis 6

Název materiálu: Práce s cíli v měsíčním a týdenním plánu na 2. stupni ZŠ

Autor: Mgr. Anna Churáčková

3. OBDOBÍ ROZKVĚTU ANTICKÉHO ŘECKA

USAZENÍ KMENŮ V ŘECKU

Další kmeny, které přicházely ze severu na jih Balkánského poloostrova a na poloostrov Peloponés, mluvily různými nářečími a neměly písmo. Trvalo několik století, než se trvale usadily nejen na území Řecka, ale také na ostrovech v Egejském a Jónském moři a na západním pobřeží Malé Asie (dnešním území Turecka). Zabývaly se zemědělstvím, brzy se vyvinula řemesla a obchod. Od Féniciánů převzaly písmo, které si přizpůsobily.

VZNIK MĚSTSKÝCH STÁTŮ

Postupem času se **rozpadá rodové zřízení**. Nevznikl však jednotný stát. Od 8. století př. n. l. se osady v jednotlivých částech Řecka spojovaly do **městských států**. Tvořilo je vždy **jedno město obehnané hradbami** a **okolní vesnice**. Městských států byly v Řecku stovky. Nejvýznamnějšími z nich se staly **Athény** a **Sparta** (více se o nich dozvíte zanedlouho).

Proč nevznikl v Řecku jednotný stát? Největší roli zde sehrálo asi to, že **země byla hornatá**.

Městské státy nazývali Řekové „**obec**“ (řecky polis) a jejich svobodné obyvatele **občany**.

Zákony vytesané řeckým písmem na kameni
Ukázka jednoho z nejlépe zachovaných zápisů z doby, kdy v Řecku vznikaly městské státy.

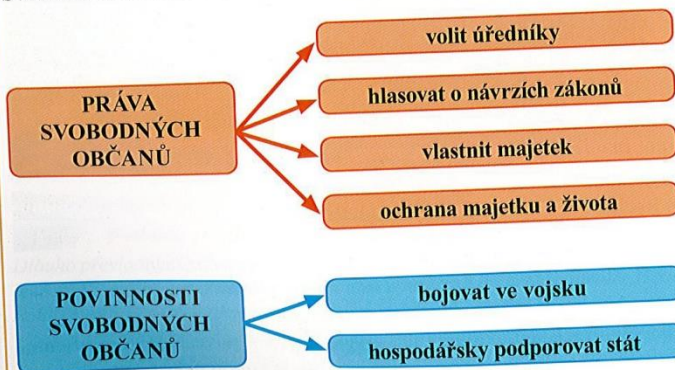
OBEC
A OBČANÉ

SPOLEČNOST V MĚSTSKÝCH STÁTECH

Každý městský stát byl **samostatný**, nebyl závislý na ostatních státech. Obyvatele můžeme rozdělit na dvě velké skupiny: 1. **svobodní občané**, 2. **nesvobodní – otroci**.

SVOBODNÍ OBČANÉ

Svobodní občané měli vůči státu **řadu povinností**, ale měli i svoje **práva**.

Otok držící botu
Tato soška představuje otroka jako sluhu v domě svého pána.

Volební právo neměli cizinci, ženy a nesvobodní otroci.

městský stát: *anglicky* – city-state [ˈsɪti ˈsteɪt]
občan: *anglicky* – citizen [ˈsɪtɪzn]

německy – der Stadtstaat
německy – der Bürger

Lidská práva: Výchova k občanství 6, str. 38

3. OBDOBÍ ROZKVĚTU ANTICKÉHO ŘECKA

NESVOBODNÍ LIDÉ – OTROCI

Otoci neměli žádná lidská práva. Byli **majetkem svých pánů**. Ti s nimi mohli libovolně nakládat a tvrdě je trestat.

Otoci byli **nejlevnější pracovní silou**. Vykonyvali většinu těžkých prací v zemědělství, v dolech, v dílnách apod. Později se uplatňovali i jako písaři, správci statků, kuchaři, lékaři apod. Řekové je získávali **ve válkách** nebo je **kupovali na trzích**.

Otoci pracující v lomu (tabulka z pálené hlíny)

ZAKLÁDÁNÍ NOVÝCH OSAD

S rozvojem hospodářství (zemědělství i řemesel) v řeckých městských státech také **rostl počet obyvatel**. **Nedostávalo se orné půdy**, úroda nestačila všechny uživit. Proto se část Řeků vydala přes moře hledat si novou obživu. Tam si **zakládali osady**. Ty se staly samostatnými městskými státy.

Nové řecké osady vznikaly na ostrově Sicílie a na Apeninském poloostrově, v jižní Francii, v Malé Asii, kolem Černého moře a v severní Africe.

Zakládání osad vedlo **k rozšíření obchodu** a také **k výměně poznatků** mezi Řeky a jejich novými sousedy (například Egyptem).

ROZŠÍŘENÍ
OBCHODU

Nově založené řecké osady a města – velká řecká kolonizace* (8.– 6. stol. př. n. l.)

V Řecku vznikají menší **1.** K nejvýznamnějším patří **2.** a **3.** Obyvatelé se dělí na **4.** a **5.** Každý občan má ve státě určitá **6.**, ale také **7.** Přelidnění Řecká a nedostatek půdy byly příčinou **8.** Nové osady a města zakládají Řekové **9, 10, 11, 12, 13,** a **14.**

Na území Řecká vznikla řada samostatných menších městských států. Mezi nejvýznamnější patřily Athény a Sparta. Obyvatelé městských států se dělili na svobodné občany a nesvobodné otroky. Pro Řeckó nastává doba rozvoje zemědělství, řemesel a obchodu (tedy hospodářství). Nárůst obyvatel a nedostatek orné půdy vede k tzv. řecké kolonizaci – stěhování části obyvatel do jiných zemí. Zakládají tam nové osady – kolonie. Ty se staly novými samostatnými státy.

otrok: *anglicky* – slave [sleiv]
německy – der Sklave

* kolonizace – osídlování nových území

3. OBDOBÍ ROZKVĚTU ANTICKÉHO ŘECKA

MĚSTSKÝ STÁT ATHÉNY

POLOHA

Jak víte, v Řecku se nevytvořil jednotný stát, ale malé městské státy. Jak se nazývaly dva nejvýznamnější?

Od 7. století př. n. l. se na poloostrově Attika rozvíjel městský stát Athény. Jeho centrem bylo město Athény, které existuje dodnes.

Vyhledejte město Athény na mapce Řecka v učebnici (str. 62) i na mapě Řecka v zeměpisném atlase.

Podle pověsti se bůh moře Poseidón a bohyně moudrosti a řemesel Athéna přeli, po kterém z nich se bude město jmenovat. Poseidón zarazil trojzubec do skály. Na tomto místě vytryskl podle pověsti pramen vody. Athéna zasadila jako dar olivovník. Lidé rozhodli, že tento dar je cennější. A tak město pojmenovali po Athéně. Místo na pahorku Akropolis kolem pověstného olivovníku bylo od té doby posvátné.

Co víte o dnešním městě Athény?

PODOBA
MĚSTA

Náboženským střediskem Athén byl pahorek zvaný Akropolis*. Pod ním se nacházely čtvrtě řemeslníků a obchodníků. Zemědělci žili většinou ve vesnicích rozptýlených po celém poloostrově. Uprostřed Athén na náměstí se konaly trhy. Rolníci zde nabízeli svoje výpěstky a dobytek, řemeslníci svoje výrobky, obchodovalo se zde i s otroky.

Vojenskou službu Athéňané nepodceňovali, ale za stejně důležité pokládali vzdělání a umění. V tom se lišili od Spartanů.

Na řeckém trhu (vlevo prodej otroků)

PRODEJ DO OTROCTVÍ PRO DLUHY

SOLÓN

Mnoho drobných athénských rolníků se pro dluhy dostalo do otroctví. Tento problém vyřešil nejvyšší státní úředník Solón. Ten za státní peníze občany z dlužního otroctví vykoupil a zakázal, aby do něj byli svobodní občané prodáváni.

Za Solónu se v Athénách začaly razit stříbrné mince. Lidově se jim říkalo „sovy“.

Jakou lidskou vlastnost sova symbolizuje?

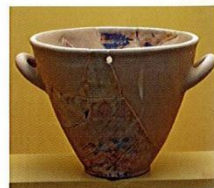
Na všech athénských mincích byla na lícové straně vyobrazena hlava bohyně Athény, na rubové straně sova se srpkem měsíce, olivovou ratolestí a písmeny.

ATHÉNSKÁ DEMOKRACIE

Než se dozvíte, jak vypadala athénská demokracie, je třeba vysvětlit, co demokracie je. Toto slovo je složeno ze dvou řeckých slov: demos = lid, krates = vládu. Je to způsob řízení státu, na kterém se podílí většina občanů. Tedy vláda lidu. Ale kdyby to platilo úplně doslova, každý by si asi dělal, co by chtěl. To by to vypadalo! Proto se vytvoří zákony. Stanoví se práva a povinnosti občanů. Měly by platit pro všechny bez rozdílu.

V athénské demokracii tomu tak ještě nebylo. Od naší současné demokracie se odlišovala dvěma základními rozdíly:

1. Platila jen pro část obyvatel. Neplatila pro ženy, cizince a otroky.
2. Byla to demokracie přímá. To znamená, že se rozhodnutí přijímala přímo na lidovém shromáždění, kde se scházeli svobodní občané.

Vodní hodiny používané u soudu

Nádobu měla objem 5 litrů, voda z ní vytékala 6 minut a vyměřovala každému řečníkovi u soudu stejný čas.

svobodný: anglicky – free [fri]
německy – frei

* akropolis – opevněné návrší starověkých měst
Měření času: Výchova k občanství 6, str. 7

3. OBDOBÍ ROZKVĚTU ANTICKÉHO ŘECKA

Svobodní občané si nejprve zvolili **úředníky**. Volba probíhala na **lidovém shromáždění** (sněmu). Na něm také svobodní občané hlasovali o přijetí zákonů, které úředníci navrhli. Zákon byl buď přijat, nebo zamítnut. Záleželo na tom, jestli byla většina pro. Docela spravedlivé, že?

Z *Funkce úředníků mohl sice zastávat každý svobodný občan. Ale protože byly **zpočátku** bezplatné, mohli si to dovolit jen **majetní občané**. (Vidíte, to nebylo úplně demokratické.)*

PT Jestlipak víte, jak se přijímají zákony v naší republice? Také o nich hlasují všichni občané?

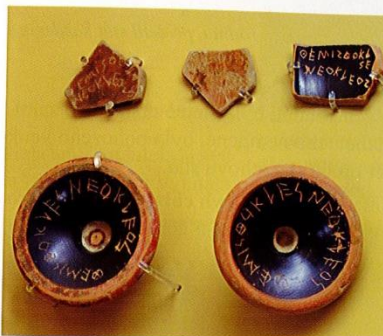
PŘÍSTUP K FUNKCÍM I PRO NEMAJETNÉ

Když byl vysokým státním úředníkem zvolen **Perikles**, navrhl nový zákon. Ten měl zaručit, že **práce úředníků a účast občanů na sněmu bude placena**. Po schválení tohoto zákona sněmem mohli i nemajetní občané zastávat úřady. Athény se tak staly **nejspravedlivějším městským státem v Řecku**.

Z *Aby se žádný úředník nemohl zmocnit samovlády, zavedli Athéňané „**střepinový soud**“. Jednou ročně mohl každý občan přítomný na lidovém shromáždění vyřít na hliněný střep jméno člověka, který byl podle jeho názoru pro Athény nebezpečný. Či jméno se na střepích objevilo nejčastěji, ten musel odejít na 10 let do vyhnanství. Nepřestal však být občanem Athén a nepřišel ani o majetek.*

Zkuste ve třídě uspořádat „střepinový soud“. Místo střepů použijte raději kousky papíru. Na rozdíl od Athéňanů ale napište jméno spolužáka, kterého si nejvíc vážíte pro jeho vlastnosti nebo dobré skutky.

Hliněné střepy ze „střepinových soudů“

PERIKLES

VZDĚLÁNÍ

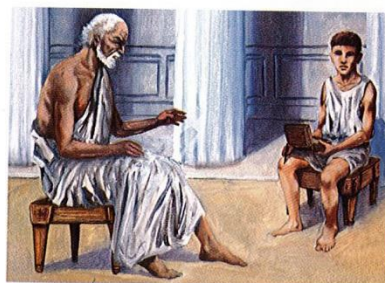
Dobré vzdělání občanů bylo jedním z předpokladů účasti na athénské demokracii. Do školy chodili jen **chlapi**. Učili se číst, psát, počítat, hrát na hudební nástroje. Zpaměti recitovali Homérovy básně. Ke vzdělání patřilo i cvičení, především **atletika a zápas**. Základní vzdělání končilo v **patnácti letech**.

Po jeho ukončení mohli chlapi dál studovat geometrii, fyziku, filozofii, lékařství, astronomii a hlavně **řečnictví** – umění mluvit na veřejnosti.

Z *Chlapci byli vedeni k tomu, aby dokázali obhájit svůj názor, diskutovat a samostatně myslet. To vše potřebovali pro případnou politickou činnost.*

PT V kolika letech končí základní vzdělání v naší republice? Jaké druhy vzdělání v ČR existují?

V orientálních státech bylo vzdělání výsadou úzké skupiny obyvatel. Athény i další městské státy (kromě Sparty) naproti tomu **dbaly na vzdělání všech svých svobodných občanů**. Jistě i proto Řekové vytvořili **vyspělou kulturu**, obdivovanou okolními státy.

Základní škola – učitel se svým žákem

ŠKOLY

Výuka řečnictví

ŘEČNICTVÍ

demokracie: *anglicky – democracy [di'mokrasi] německy – die Demokratie*
vzdělání: *anglicky – education [edžu'kejšn] německy – die Bildung*